

SPREHOD Z VOJAŠKIM JOŽEFINSKIM ZEMLJEVIDOM PO OSREDNJI SLOVENIJI PRED DVESTO LETI

Jerneja Fridl

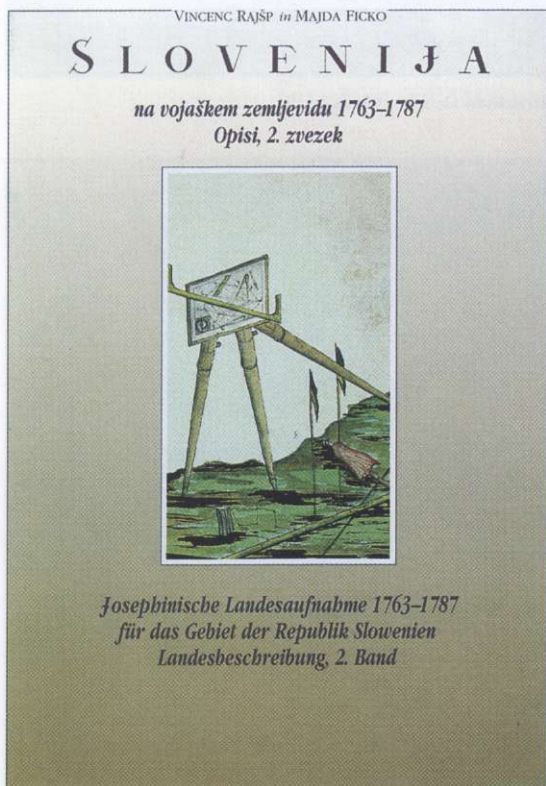
Zgodovinski inštitut Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti je izpolnil obljubo in v letu dni pripravil drugi zvezek Slovenije na vojaškem zemljevidu 1763–1787 s pripadajočimi faksimilami petnajstih sekcij dvesto let starega Jožefinskega vojaškega zemljevida. Lani objavljenim listom v merilu 1:28.800, ki vključujejo območje jugovzhodne Slovenije, predvsem Bele krajine in Kočevskega (natančnejša predstavitev je v Geografskem obzorniku številka 1, leto 1996), so se pridružili listi, ki pokrivajo osrednje in južne dele nekdanje dežele Kranjske, predvsem Notranjsko in Dolenjsko. Dr. Vincenc Rajšp in njegovi sodelavci, ki so opravili zahtevno transliteracijo iz gotice v nemšči-

no in prevod v slovenski jezik z upoštevanjem današnjih zemljepisnih imen, so prvi v Evropi začeli s sistematičnim izdajanjem posameznih sekcij tega vojaškega zemljevida. To izjemno delo kartografov habsburške monarhije, ki je bilo do danes nedosegljivo širšemu krogu uporabnikov, saj so originali listov dostopni le v Vojnem arhivu na Dunaju v Avstriji, pa ni zanimivo le za slovenskega bralca. Zaradi velikega zanimanja v tujini so spremne besede, uvode in legende, ki so bile do sedaj napisane v slovenskem in nemškem jeziku, pri tej izdaji prevedli tudi v angleški jezik.

V drugi knjigi bo poznavalce nedvomno pritegnil izsek zemljevida, ki prikazuje močvirja Ljubljanskega barja in njegovo hidrografsko omrežje pred dvesto leti, ko Ljubljana in njeni pritoki še niso bili regulirani. Iz zemljevida so dobro razpoznavni tudi tloris mesta Ljubljane, ki se razprostira le pod grajskim hribom, in tlorisi samostojnih naselij, kot so Zgornja in Spodnja Šiška (Ober Ziska, Unter Ziska), Vodmat (Udmeth) ali Vič (Vaitsch). Kartografi so se trudili, da bi imena pisali v deželnem jeziku, torej v slovenščini, vendar se na slovenskem območju večkrat pojavlja madžarski način zapisovanja slovenskih imen.

V drugem zvezku so, podobno kot pri izdaji prvega, objavljeni opisi o oddaljenosti sosednjih krajev v urah ali korakih, opisi pomembnejših zgradb, tekočih in stoječih voda, poti, okoliških hribov in prehodnosti gozdov v nemškem in slovenskem jeziku. Celotna vsebina je bila podrejena vojskim potrebam. Omembe vredno je tudi dvojezično indeksno kazalo na koncu knjige, ki olajša iskanje imen na zemljevidu ali v besedilu in nudi povezavo nekdanjih toponimov z današnjimi.

Če je prejšnje leto še obstajala precejšnja bojazn, da zaradi velikih stroškov ne bo mogoče izdati vseh osmih knjig, lahko po slavnostni predstavitvi drugega zvezka Slovenije na vojaškem zemljevidu 1763–1787 v dvorani Slovenske akademije znanosti in umetnosti bolj optimistično gledamo na izdaje ostalih zvezkov. Slovenski in avstrijski strokovni ter politični krogi so namreč izrekli vso podporo temu vsebinsko bogatemu in tehnično izpopolnjenemu zemljevidu.

Slika 1: Naslovna stran predstavitvenega kataloga knjige Slovenija na vojaškem zemljevidu 1763–1787 in pripadajočih listov zemljevida.

Slika 4: Izsek z okolico Litije (Lithay) iz lista številka 191.

Slika 5: Izsek z okolico Brežic (Rann) iz lista številka 220.